

Теоретичні аспекти інстанційної організації судової системи України

С. П. Штелік,
здобувач Академії адвокатури
України, суддя Вищого
спеціалізованого суду України
з розгляду цивільних і
кримінальних справ

Становлення демократичної, правової держави зумовлює наявність і вдосконалення механізму захисту прав та свобод людини і громадянина. Визнання людини найвищою соціальною цінністю уконституційовує головний обов'язок судової складової державної влади – здійснити правосуддя шляхом вирішення правових конфліктів у тих чи інших судах. Положення ч. 1 ст. 124 Конституції України щодо поширення юрисдикції судів на всі правовідносини, які виникають у державі, підтверджує тезу, висловлену Конституційним Судом України, про те, що до юрисдикції судів відповідно до їх повноважень належить розгляд і вирішення питань, що мають правовий характер, а право особи на звернення до суду не може бути обмежене законом чи іншим нормативно-правовим актом.

За змістом ст.ст. 125 і 129 Конституції України судова система побудована з дотриманням двох основних принципів – територіальності і спеціалізації, а також заінтересованій особі державою гарантується право на оскарження рішення суду в апеляційному та касаційному порядку, крім випадків, встановлених законом. Наведене свідчить про те, що в системі судів загальної юрисдикції діють судові ланки та судові інстанції, які покликані вирішити спір по суті, а також забезпечити гарантоване право особи на оскарження судового рішення.

Загалом інстанція (з лат. *instantia* – безпосередня близькість) у довідковій юридичній літературі визначається як ланка в системі співпідпорядкованих органів – державних, судових, партійних тощо. Своєю чергою, в правовому сенсі у термін «судова інстанція» вкладається інший зміст – це судовий орган, який розглядає правовий спір на визначеній стадії судового процесу [1, 499]. Тобто судова інстанція – це процесуальне поняття, за допомогою якого у відповідному законодавстві (кодіфікованих процесуальних законах) визначається порядок вирішення спорів правового характеру або перегляду постановлених судових рішень. Разом із тим значення і змістове наповнення цього терміна є важливим для визначення структури судової системи. У такому розумінні необхідним є дослідження інстанційності як одного з організаційних принципів побудови вітчизняної системи судів.

Визначення і законодавче регулювання поняття «судова інстанція» та принципу інстанційності неодноразово перебували у колі вивчення науковців. Необхідно звернути увагу на роботи С. В. Глущенко, О. С. Захарової, Р. О. Куйбіди, І. Є. Марочкіна, В. В. Молдована, І. В. Назарова, С. В. Ромашкіна, А. О. Селіванова, Н. В. Сібільової, В. В. Сердюка, Д. П. Фіолевського, О. Ф. Фрицького, І. Б. Шицького, В. І. Шишкіна, Н. С. Юзікової та інших. В основному вказані автори розглядали поняття «судова інстанція» у співвідношенні з поняттям «судова ланка», при цьому не акцентуючи увагу на наявності різних поглядів щодо надання оцінки і розуміння принципу інстанційності у

У статті розкриваються теоретичні аспекти організації судових інстанцій у побудові системи судів загальної юрисдикції. Доводиться необхідність реформування існуючої системи судових інстанцій з метою приведення її у відповідність до конституційних положень.

Ключові слова: принцип, інстанційність, судова інстанція, система судів загальної юрисдикції

побудові судової системи.

За змістом ст. 14 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» учасники судового процесу та інші особи у випадках і порядку, встановлених процесуальним законом, мають право на апеляційне та касаційне оскарження судового рішення, а також на перегляд справи Верховним Судом України. Згідно зі ст. 17 цього Закону система судів загальної юрисдикції будується за принципами територіальності, спеціалізації та інстанційності. Водночас принцип інстанційності у конституційних нормах прямо не зазначений, але на підставі системного тлумачення приписів п. 8 ч. 3 ст. 129 Конституції України є можливість довести, що він має своє продовження у положеннях Закону України «Про судоустрій і статус суддів» та відповідних приписах процесуального законодавства.

Зокрема, частина перша ст. 22 Закону вказує на те, що місцевий суд є судом першої інстанції і розглядає справи, віднесені процесуальним законом до його підсудності. Зокрема, ст. 107 ЦПК України визначає, що усі справи, які підлягають вирішенню в порядку цивільного судочинства, розглядаються районними, районними у містах, міськими та міськрайонними судами. Але норми ЦПК України містять винятки із загального правила, які окреслюють правила підсудності справ, у яких стороною є суд або суддя; справ за місцезнаходженням відповідача; справ за вибором позивача (так звана альтернативна підсудність); справ за участю громадян України, якщо обидві сторони проживають за її межами; справ, у яких є кілька вимог, пов'язаних між собою; виключної підсудності справ.

У ст. 26 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» зазначено, що у системі судів загальної юрисдикції діють апеляційні суди як суди апеляційної інстанції з розгляду цивільних і кримінальних, господарських, адміністративних справ, а також справ про адміністративні правопорушення. Ця загальна норма матеріального закону має своє продовження у процесуальних приписах. Так, відповідно до ст. 291 ЦПК України апеляційною інстанцією у цивільних справах є судові палати у цивільних справах апеляційних загальних судів, у межах територіальної юрисдикції яких знаходиться місцевий суд, який ухвалив судові рішення, що оскаржується.

Аналогічно до визначення апеляційної інстанції ч. 1 ст. 31 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» передбачено, що у системі судів загальної юрисдикції діють вищі спеціалізовані суди як суди касаційної інстанції з розгляду

цивільних, кримінальних, господарських та адміністративних справ. Щодо касаційного оскарження у цивільному судочинстві, то законодавець є більш лаконічним, говорячи про те, що згідно із ст. 323 ЦПК України касаційною інстанцією у цивільних справах є Вищий спеціалізований суд України з розгляду цивільних і кримінальних справ.

Питання визначення підсудності кримінальних справ по першій інстанції врегульовано ст. 33 КПК України, відповідно до якої усі кримінальні справи розглядаються районними, районними у містах, міськими та міськрайонними судами. За змістом ст. 356 КПК України судами, які розглядають кримінальні справи в апеляційному порядку за апеляціями на судові рішення районних, районних у містах, міських, міськрайонних судів, є Апеляційний суд Автономної Республіки Крим, апеляційні суди областей, міст Києва і Севастополя. Крім того, згідно із ст. 385 КПК України касаційні скарги на судові рішення, постановлені Апеляційним судом Автономної Республіки Крим, апеляційними судами областей, міст Києва і Севастополя, вироки районних, районних у містах, міських та міськрайонних судів розглядають колегією суддів судової палати у кримінальних справах Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ.

Щодо господарського судочинства, то згідно із ст. 13 ГПК України місцеві господарські суди розглядають у першій інстанції усі справи, підвідомчі господарським судам. Види таких справ визначені ст. 12 ГПК України, до яких віднесено: 1) справи у спорах, що виникають при укладанні, зміні, розірванні і виконанні господарських договорів, у тому числі щодо приватизації майна, та з інших підстав, крім: а) спорів про приватизацію державного житлового фонду; б) спорів, що виникають при погодженні стандартів та технічних умов; в) спорів про встановлення цін на продукцію (товари), а також тарифів на послуги (виконання робіт), якщо ці ціни і тарифи відповідно до законодавства не можуть бути встановлені за угодою сторін; г) спорів, що виникають із публічно-правових відносин та віднесені до компетенції Конституційного Суду України та адміністративних судів; д) інших спорів, вирішення яких відповідно до законів України та міжнародних договорів України віднесено до відання інших органів; 2) справи про банкрутство; 3) справи за заявами органів Антимонопольного комітету України, Рахункової палати з питань, віднесених законодавчими актами до їх компетенції; 4) справи, що виникають із корпоративних відносин у спорах

між господарським товариством та його учасником (засновником, акціонером), у тому числі учасником, який вибув, а також між учасниками (засновниками, акціонерами) господарських товариств, що пов'язані зі створенням, діяльністю, управлінням та припиненням діяльності цього товариства, крім трудових спорів; 5) справи у спорах щодо обліку прав на цінні папери; 6) справи у спорах, що виникають із земельних відносин, в яких беруть участь суб'єкти господарської діяльності, за винятком тих, що віднесені до компетенції адміністративних судів.

Стосовно апеляційного перегляду рішень у господарських справах, то ст. 92 ГПК України встановлює, що перегляд за апеляційною скаргою рішень та ухвал місцевого господарського суду здійснює апеляційний господарський суд, повноваження якого поширюються на територію знаходження відповідного місцевого господарського суду. Разом із тим територіальне визначення апеляційної інстанції врегульовано підзаконним актом – Указом Президента України № 811/2010 «Питання мережі господарських судів України», згідно з яким утворено апеляційні господарські суди з відповідними судово-територіальними повноваженнями: Дніпропетровський – поширює свою юрисдикцію на Дніпропетровську і Кіровоградську області; Донецький – Донецька, Запорізька і Луганська області; Київський – Київська, Черкаська, Чернігівська області та м. Київ; Львівський – Івано-Франківська, Закарпатська, Львівська, Тернопільська області; Одеський – Миколаївська, Одеська, Херсонська області; Рівненський – Вінницька, Волинська, Житомирська, Рівненська, Хмельницька області; Севастопольський – Автономна Республіка Крим та м. Севастополь; Харківський – Полтавська, Сумська, Харківська області [2]. Крім того, відповідно до ст. 108 ГПК України судом касаційної інстанції визначено Вищий господарський суд України.

Має свої особливості визначення судових інстанцій в адміністративному судочинстві. Зокрема, предметна підсудність адміністративних справ передбачена ст. 18 КАС України, за змістом якої адміністративними судами першої інстанції у визначених процесуальним законом випадках можуть бути місцеві загальні суди, окружні адміністративні суди, Київський апеляційний адміністративний суд та Вищий адміністративний суд України. Так, місцевим загальним судам як адміністративним судам підсудні: 1) адміністративні справи, у яких однією зі сторін є орган чи посадова особа місцевого самоврядування, посадова чи

службова особа органу місцевого самоврядування, крім тих, які підсудні окружним адміністративним судам; 2) усі адміністративні справи з приводу рішень, дій чи бездіяльності суб'єктів владних повноважень у справах про притягнення до адміністративної відповідальності; 3) усі адміністративні справи щодо спорів фізичних осіб з суб'єктами владних повноважень з приводу обчислення, призначення, перерахунку, здійснення, надання, одержання пенсійних виплат, соціальних виплат непрацездатним громадянам, виплат за загальнообов'язковим державним соціальним страхуванням, виплат та пільг дітям війни, інших соціальних виплат, доплат, соціальних послуг, допомоги, захисту, пільг.

За змістом ч. 2 ст. 18 КАС України окружним адміністративним судам підсудні адміністративні справи, у яких однією зі сторін є орган державної влади, інший державний орган, орган влади Автономної Республіки Крим, обласна рада, Київська або Севастопольська міська рада, їх посадова чи службова особа, крім випадків, передбачених цим Кодексом, та крім справ з приводу їхніх рішень, дій чи бездіяльності у справах про адміністративні проступки та справ, які підсудні місцевим загальним судам як адміністративним судам. Частина 3 цієї ж статті вказує на те, що справи щодо оскарження дій або бездіяльності посадових чи службових осіб місцевих органів виконавчої влади розглядаються і вирішуються місцевим загальним судом як адміністративним судом або окружним адміністративним судом за вибором позивача. Крім того, Вищому адміністративному суду України як суду першої інстанції підсудні справи щодо встановлення Центральною виборчою комісією результатів виборів або всеукраїнського референдуму, справи про дострокове припинення повноважень народного депутата України, а також справи щодо оскарження актів, дій чи бездіяльності Верховної Ради України, Президента України, Вищої ради юстиції, Вищої кваліфікаційної комісії суддів України.

Щодо апеляційної інстанції, то відповідно до ст. 184 КАС України судом апеляційної інстанції в адміністративних справах є апеляційний адміністративний суд, у межах територіальної юрисдикції якого знаходиться місцевий адміністративний суд (місцевий загальний суд як адміністративний суд чи окружний адміністративний суд), що ухвалив рішення. Територіальна мережа апеляційних інстанцій визначена Указом Президента України № 1417/2004 «Про утворення місцевих та апеляційних адміністративних судів, затвердження їх мережі та кількісного складу

суддів» у такий спосіб: 1) Вінницький апеляційний адміністративний суд, до юрисдикції якого належать Вінницька, Хмельницька, Чернівецька області; 2) Дніпропетровський – Дніпропетровська, Запорізька, Кіровоградська; 3) Донецький – Донецька, Луганська області; 4) Житомирський – Житомирська, Рівненська області; 5) Київський – Київська, Черкаська, Чернігівська області та м. Київ; 6) Львівський – Волинська, Закарпатська, Івано-Франківська, Львівська, Тернопільська області; Одеський – Миколаївська, Одеська, Херсонська області; 7) Севастопольський – Автономна Республіка Крим та м. Севастополь; 8) Харківський – Полтавська, Сумська, Харківська області [3]. Крім того, згідно із ст. 210 КАС України судом касаційної інстанції в адміністративних справах є Вищий адміністративний суд України.

Таким чином, наведені норми свідчать про розуміння законодавцем судової інстанції як відповідного суду з визначеним обсягом процесуальних повноважень. Хоча серед науковців існують і інші точки зору щодо визначення принципу інстанційності та судової інстанції.

Зокрема, Н. В. Сібільова стверджує, що інстанційність – це процесуальне поняття і означає обсяг процесуальних повноважень суду щодо вирішення судової справи. Обов'язковими умовами для окреслення вказаного принципу автор вважає такі: право учасників судового процесу на скаргу до суду вищої інстанції; законодавче визначення наявності різних повноважень суду під час розгляду або перегляду однієї і тієї самої справи [4, 463]. Професор І. Є. Марочкін під інстанційністю розуміє організацію судів відповідно до необхідності забезпечити право на перегляд судового рішення судом вищого рівня і при цьому зазначає, що інстанційна система є гарантією високої якості судочинства і забезпечує конституційне право на перегляд судового рішення [4, 101].

На думку Р. О. Куйбіди, принцип інстанційності використовується для досягнення двох основних вимог: 1) забезпечення правосудності судового рішення; 2) забезпечення доступності і своєчасності судового рішення [5, 40–41]. У свою чергу, О. С. Захарова і В. В. Молдован судову інстанцію розглядають як процесуальний феномен та визначають її як стадію розгляду справи в суді з певною компетенцією [6, 78]. Крім того, на думку В. І. Шишкіна, інстанційність є одним із принципів організації судустрою. Як стверджує зазначений автор, у переважній більшості країн судові системи організовані таким чином, що для

кожної стадії судового провадження (інстанції) створюються судові установи, до функціональної діяльності яких віднесено лише один із видів проходження справи [7, 6].

Досліджуючи питання касаційного провадження в аспекті побудови судових інстанцій, С. В. Глущенко зазначає, що в касаційній інстанції перегляду підлягають усі рішення, які набрали законної сили, і саме з цього приводу серед науковців-правників і виникає найбільше дискусій. Логіка в цьому є, адже законодавець вважає неможливим в усіх випадках забезпечити виправлення судових помилок під час касаційного перегляду судових рішень. Це спонукає до створення потужної, процесуально озброєної апеляційної інстанції, що передує касаційній [8, 90]. Крім того, на думку В. В. Сердюка, актуальність питань, пов'язаних із визначенням місця та функцій касаційної інстанції в системі судів загальної юрисдикції, зумовлює визнання сучасною теорією судустрою та процесуального права подвійного характеру завдань і цілей діяльності суду касаційної інстанції, який визначається такими складовими: 1) необхідність забезпечення однакового застосування закону; 2) потреба захисту порушеного права шляхом безпосереднього врегулювання спірних правовідносин [9, 149].

Цікавими з точки зору дослідження є підходи і інших учених. Так, на думку С. В. Ромашкіна, основне призначення інстанційності – забезпечення законності й обґрунтованості прийнятих рішень, усунення допущених порушень закону та відновлення справедливості. При цьому науковець звертає увагу на те, що інстанційний взаємозв'язок судів не містить підпорядкованості нижчих судових органів вищим і не повинен допускати впливу судів апеляційної і касаційної інстанцій на внутрішнє переконання суддів судів першої інстанції [10, 85]. У свою чергу, Н. С. Юзікова зазначає, що судова інстанція – це судовий орган, наділений відповідними процесуальними повноваженнями, що залежать від стадії судового процесу стосовно розгляду, вирішення або перегляду цивільних, кримінальних, господарських та інших справ [11, 43].

Отже, одним із основних чинників, що визначають побудову судової системи, є судова інстанція. Загалом у спеціальній юридичній літературі поняття «судова інстанція» наповнюється категоріальним змістом. Воно пов'язується характером конкретної діяльності суду щодо здійснення правосуддя, тобто воно є похідним від судустрою. Чинне процесуальне законодавство, як правило, налічує три види судових інстанцій: а) перша

інстанція, яка розглядає і вирішує справу по суті; б) друга (апеляційна) інстанція, яка перевіряє законність і обґрунтованість рішення суду першої інстанції, яке не набрало законної сили; в) касаційна інстанція, яка перевіряє на предмет правильності застосування норм права судові рішення, що набрали законної сили.

Водночас із прийняттям Закону України «Про судоустрій і статус суддів» картина інстанційної побудови судів України змінилася. У першу чергу це стосується Верховного Суду України як найвищого судового органу в системі судів загальної юрисдикції. До набрання чинності вказаним законом Верховний Суд України мав повноваження суду касаційної і виняткової (у цивільному судочинстві), касаційної і виключної (у кримінальному судочинстві), повторної касаційної (у господарському судочинстві) та виняткової (в адміністративному судочинстві) інстанції. На даний час виникла ситуація, коли інстанційне розташування Верховного Суду України не врегульовано взагалі. Законодавець обмежився тільки формулюванням нових, фактично однакових нормативних конструкцій, викладених у процесуальних законах, що стало наслідком його неінстанційності. Отже, з одного боку, на Верховний Суд України покладено завдання перегляду рішень відповідних касаційних судів, а з другого – абсолютно знехтувано визначенням його місця серед судових інстанцій. Тому виникає потреба законодавчого врегулювання цього питання з метою дотримання чіткої інстанційної побудови системи судів та оптимального комплексного використання принципів її формування – територіальності, спеціалізації та інстанційності.

Для повноти дослідження особливостей інстанційної побудови системи судів необхідно звернути увагу на структурування судової системи України, оскільки питання структури в ході продовження судової реформи не втратили актуальності. Загалом структура будь-якої системи тісно пов'язана з принципом ступінчастості, який визначає кількість рівнів системи та критерії віднесення того чи іншого елемента системи до визначеного рівня. Щодо судової системи як різновиду соціальних систем, то виникає потреба в дослідженні ступенів (рівнів) судів та критеріїв віднесення судів до відповідних рівнів у тісному зв'язку з принципом інстанційності. Разом із тим відсутність однозначної позиції науковців призводить до різночитань у питанні визначення рівнів судової системи, що спонукає до поглибленого вивчення цього феномену.

Проблеми структури судової системи неодноразово перебували в полі наукового пошуку вітчизняних і зарубіжних правників. Зокрема, В. Д. Бринцев наголошує на потребі побудови п'ятирівневої структури судів, виокремлюючи при цьому дільничні суди як першу ланку судочинства, що утворюються громадами і організаційно базуються на районних, міськрайонних, районних у містах судах. Дільничний суддя обирається прямими загальними виборами населенням дільниці (громади, кількох громад), під час проведення виборів до органів місцевого самоврядування. Другий рівень (за автором – ланка) – окружні суди першої інстанції, які можуть утворюватися на базі існуючих окружних адміністративних судів, до підсудності яких необхідно віднести: а) розгляд скарг на рішення територіальних виборчих комісій; б) розгляд кримінальних справ щодо злочинів, за вчинення яких передбачено призначення покарання у виді довічного позбавлення волі. Третій рівень – обласні і прирівняні до них суди. Це єдиний апеляційний суд з кримінальної і цивільної (об'єднаної) юрисдикції з можливістю реалізації принципу спеціалізації шляхом створення відповідних судових палат – адміністративної, господарської, із загальних цивільних справ, кримінальної. Четвертий рівень – регіональні суди касаційної інстанції, які утворюються шляхом злиття існуючих апеляційних адміністративних та апеляційних господарських судів, у складі яких створюються палати касаційного контролю за рішенням дільничних судів. П'ятий рівень – Верховний Суд України, у якому крім палат цивільної і кримінальної юрисдикції утворюється конституційна палата та Департамент організаційного забезпечення [12, 379–381].

На думку О. С. Захарової, яка, вказуючи на наявність гілок судової системи, зазначає, що суди, які належать до певної ланки судової системи, мають однакову предметну компетенцію, однакові функції й здебільшого розташовані у межах територіальних одиниць, прирівняних одна до одної за адміністративним поділом [6, 77–78]. Як зауважує Р. О. Куйбіда, судова гілка влади означає суди одного рівня у структурі судоустрою, і вважає вагомим, щоб судова гілка виконувала функцію лише однієї інстанції. Але можуть бути винятки, якщо йдеться про поєднання в одному суді функцій різних інстанцій у різних категоріях справ [5, 43].

Своєю чергою, О. Б. Прокопенко обґрунтовує тезу про те, що в побудові судової системи необхідно і достатньою є наявність двох загально-

доступних рівнів: а) на якому по першій інстанції розглядаються справи по суті (місцевий суд); б) який наділений повноваженнями з повного перегляду справи та виправлення судових помилок (апеляційний суд). Існування більшої кількості можливостей для перегляду рішення суду у всіх випадках підриває стабільність судового рішення, затягує загальний строк розгляду судами справи та спричиняє перевитрачання ресурсів держави, спрямованих на забезпечення діяльності судової системи. Автор також зазначає, що подальший перегляд рішень держава повинна забезпечувати лише для найскладніших, резонансних і таких, що мають суттєве значення для спрямування судової практики, справ [13, 82]. Крім того, Н. В. Сібільова оцінює принцип ступінчастості у побудові судової системи як наявність кількох щаблів судової системи, що розглядають справи по суті, у порядку апеляції, касації. Автор зазначає, що справа по щаблях судової системи має рухатися поступово і послідовно, не оминаючи чергового щабля такої системи [4, 92].

У контексті визначення необхідної кількості рівнів судової системи серед науковців існують і інші погляди. Так, І. Б. Коліушко вважає, що виправити ситуацію перевантаження судів, зокрема першої інстанції, можливо за допомогою дворівневої системи місцевих судів. Зокрема, дільничні суди будуть розглядати менш складні справи, окружні – більш складні, в яких потрібен вищий рівень кваліфікації суддів і вищий рівень їх незалежності. Така система, на думку дослідника, повністю забезпечить апеляційне оскарження судових рішень, при цьому гарантується, що кожен суд виконуватиме тільки функцію однієї інстанції [14, 25–26].

Як можливий варіант обгрунтовує Р. О. Куйбіда створення двох рівнів місцевих судів. Автор пропонує передати від апеляційних судів вирішення справ у першій інстанції якщо не всім місцевим судам, то тим із них, які функціонують в обласних центрах, або виокремити з апеляційних судів окружні кримінальні суди [5, 43]. Наразі законодавець пішов шляхом фактичної ліквідації предметної підсудності справ місцевим судам, визначивши їх компетентними вирішувати всі спори правового характеру по суті (крім деяких категорій адміністративних справ). Водночас такі реформаторські пропозиції неоднозначно сприймаються деякими науковцями. Зокрема, професор М. І. Мельник висловлюється про нецільність створення дворівневої організації місцевих

судів. На його думку, це ускладнює судову систему, робить її незрозумілою для звичайного громадянина з точки зору територіальної, предметної та інстанційної підсудності [15, 54–57].

На наш погляд, створення дворівневої структури місцевих судів, які б розглядали визначені законом категорії справ як суди першої інстанції, є нагальною проблемою в аспекті інстанційної побудови системи судів в Україні. Крім того, важливим є конструювання медіаційних механізмів, покликаних розвантажити місцеві суди від великої кількості незначних у правовому розумінні справ, вирішення яких було б можливим у досудовому порядку. Тому в контексті інстанційного розташування судових органів необхідно створити умови для здійснення медіації – досудового, оперативного та ефективного способу розв'язання спорів, де сторони мають рівні права і можливості, а медіатор виступає в ролі посередника, арбітра, який сприяє налагодженню культури партнерських стосунків.

Отже, під судовою інстанцією розуміється судова установа (відповідний судовий підрозділ), уповноважена на розгляд справи по суті (суд першої інстанції) або на перевірку законності та обгрунтованості постановленого судового рішення, що не набрало законної сили (суд апеляційної інстанції), або на перевірку законності та обгрунтованості рішення суду, яке набрало законної сили (суд касаційної інстанції). Водночас таке визначення не враховує сьогоденного статусу Верховного Суду України, який ні нормами законодавства про судоустрій, ні положеннями процесуальних законів не визначений як окрема судова інстанція.

Підлягає реформуванню й організаційна модель судів першої інстанції, насамперед місцевої ланки, та термінове запровадження медіативних механізмів як способу розвантаження місцевих судів, в інстанційному розумінні – чітке виокремлення судів адміністративної юрисдикції з передачею до їх підсудності тих спорів, які виникають у сфері владно-управлінської діяльності, в тому числі і тих, що пов'язані з адмініструванням, а також приведення системи вітчизняного судочинства у відповідність із конституційними положеннями, які гарантують забезпечення права особи на апеляційне та касаційне оскарження. Це доводить недосконалість інстанційної побудови судової системи України та спонукає до нових досліджень у цьому напрямі.

ВИКОРИСТАНІ ДЖЕРЕЛА

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з додат. і допов.) / уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. – К.; Ірпінь : ВТФ «Перун», 2005. – 1728 с.
2. Питання мережі господарських судів України : Указ Президента України № 811/2010 за станом на 12 серпня 2010 р. / Офіційний вісник Президента України. – 2010. – № 24. – Ст. 792.
3. Про утворення місцевих та апеляційних адміністративних судів, затвердження їх мережі та кількісного складу суддів : Указ Президента України № 1417/2004 за станом на 16 лист. 2004 р. / Урядовий кур'єр. – 2004. – 24 листопада. – № 224.
4. Організація судової влади в Україні : навч. посіб. / за ред. І. Є. Марочкіна, Н. В. Сібільової. – Х. : Одиссей, 2007. – 328 с.
5. Куйбіда Р. О. Реформування правосуддя в Україні: стан і перспективи: монографія / Р. О. Куйбіда. – К. : Атіка, 2004. – 288 с.
6. Суд, правоохоронні та правозахисні органи України : навч. посіб. / В. С. Ковальський (кер. авт. кол.), В. Т. Білоус, С. Е. Демський та ін.; відп. ред. Я. Кондратьєв. – К. : Юрінком Інтер, 2002. – 320 с.
7. Шишкін В. І. Судові системи країн світу : навч. посіб. : у 3 кн. / В. І. Шишкін. – К. : Юрінком Інтер, 2001. – Кн. 2. – 2001.
8. Глуценко С. В. Касаційне оскарження як інститут перевірки судових рішень в Україні : дис. ... канд. юрид. наук / С. В. Глуценко. – К., 2010. – 263 с.
9. Сердюк В. В. Правовий статус Верховного Суду України в системі судової влади : дис. ... докт. юрид. наук / В. В. Сердюк. – Х., 2009. – 484 с.
10. Судебные и правоохранительные органы Украины : учеб. пособ. / под ред. А. С. Васильева и Е. Л. Стрельцова. – Х. : Одиссей, 2006. – 480 с.
11. Юзікова Н. С. Судові та правоохоронні органи України : підруч. / Н. С. Юзікова. – К. : Істина, 2006. – 320 с.
12. Бринцев В. Д. Система організаційного забезпечення судової влади України : дис. ... докт. юрид. наук / В. Д. Бринцев. – Х., 2011. – 520 с.
13. Прокопенко О. Б. Право на справедливий суд : дис. ... канд. юрид. наук / О. Б. Прокопенко. – Х., 2011. – 283 с.
14. Коліушко І. Б. Про проект Закону України № 2834 «Про внесення змін до Закону України «Про судоустрій України» / І. Б. Коліушко // Питання удосконалення судової системи України : матер. наук.-практ. конф. / ред. кол. : Ю. В. Баулін (голова ред. кол.) та ін. – Х., 2007. – 148 с.
15. Мельник М. І. Місце Верховного Суду України в системі судів загальної юрисдикції / М. І. Мельник // Питання удосконалення судової системи України : матер. наук.-практ. конф. / ред. кол. : Ю. В. Баулін (голова ред. кол.) та ін. – Х., 2007. – 148 с.

Штельк С. П. Теоретические аспекты инстанционной организации судебной системы Украины

В статье раскрываются теоретические аспекты организации судебных инстанций в построении системы судов общей юрисдикции. Доказывается необходимость реформирования существующей системы судебных инстанций с целью приведения ее в соответствие с конституционными положениями.

Ключевые слова: принцип, судебная инстанция, инстанционность, система судов общей юрисдикции

Shtelyk Svitlana. Theoretical aspects of jurisdiction degrees organization of court system in Ukraine

The article analyses theoretical aspects of organization of instance in the formation of the court system of general jurisdiction. It is approved the necessity to reform the current judicial system in correspondence to the Constitution.

Key words: principle, instance, degree of jurisdiction, court system of general jurisdiction

НОВИНКА

Яновська О. Г., Задерейко С. Ю.

КРИМІНАЛЬНО-ПРОЦЕСУАЛЬНІ ДОКУМЕНТИ : посібник / О. Г. Яновська, С. Ю. Задерейко. – К. : Прецедент, 2011. – 208 с. – Ціна 40 грн.

Посібник містить зразки процесуальних документів, які складають адвокати в кримінальному судочинстві.

Матеріал підготовлений з метою надання практичної допомоги юристам та практикуючим адвокатам, а також особам, які здійснюють захист своїх інтересів самостійно, зі складання заяв, клопотань, скарг та інших документів в кримінальному судочинстві. Книга стане в нагоді студентам юридичних навчальних закладів в опануванні навчальних курсів «Кримінально-процесуальне право України» та «Адвокатура».